

Justis- og beredskapsdepartementet

Vår ref.:
23/811- 2- INFJ

Deres ref.:

Dato:
24.05.2023

Hørings svar fra Likestillings- og diskrimineringsombudet

Likestillings- og diskrimineringsombudet viser til høringsbrev av 29. mars 2023 der Justis- og beredskapsdepartementet har sendt på høring forslag til endringer i utlendingsloven og -forskriften, med sikte på å avvikle au pair-ordningen i Norge, med høringsfrist 29. juni 2023.

1. Innledning

Likestillings- og diskrimineringsombudet har som mandat å arbeide for likestilling og mot diskriminering på grunnlag av blant annet kjønn, etnisitet, religion, alder, seksuell orientering og nedsatt funksjonsevne. Ombudet har også tilsynsansvar med at norsk rett og forvaltningspraksis er i samsvar med forpliktelsene Norge har etter FNs rasediskrimineringskonvensjon (CERD), FNs kvinnediskrimineringskonvensjon (CEDAW) og FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD).

Ombudet støtter departementets forslag om å avvikle au pair-ordningen. Med utgangspunkt i vårt lovfestede tilsynsmandat, har vi enkelte kommentarer til forslaget.

2. Merknader om au pair-ordningen og forslaget om avvikling

Ombudet mener det er gode grunner som taler for at dagens au pair-ordning bør avvikles. Vi viser i den forbindelse til departementets vurderinger i høringsnotatet, som vi støtter. Vi bemerker også at arbeidstakere i private hjem generelt kan være spesielt utsatt for press og utnyttelse. Au pairer har imidlertid flere særlige sårbarhetsfaktorer, herunder kultur- og språkbarrierer, at de er forholdsvis unge, at de som oftest er kvinner og at de også bor hjemme hos arbeidsgiver/vertsfamilie. Au pair-kontrakten og regelverket som gjelder for au pairer, bidrar også til økt sårbarhet. Eksempelvis vil det innebære et brudd på avtalen dersom au pair jobber mer enn avtalt. Dersom au pairen likevel

presses eller tvinges til å jobbe mer enn avtalen tillater, vil au pairer kunne havne i en svært utsatt posisjon, for eksempel i forbindelse med lønnskrav.¹ At det koster penger å skifte vertsfamilie, er et annet forhold som kan gjøre au pairer særlig sårbar for utnyttelse. Både rettspraksis, og tall fra UDI om vertsfamilier som ilegges karantene, tyder på at flere au pairer i Norge har havnet i en utsatt situasjon og blitt utnyttet.² I FN's kvinnekommisjonens konkluderende observasjoner om Norge fra november 2017, fastslås det dessuten at utnytting av kvinner eller jenter, hovedsakelig i form av tvangsarbeid i hjemmet, har økt siden 2012, og at dette spesielt gjelder innad i au pair-systemet.³

Ombudet understreker videre at siden Europarådets avtale om au pairer ble ratifisert i Norge i 1971, har det skjedd en utvikling når det gjelder å anerkjenne tradisjonelt husarbeid og omsorgsoppgaver som reelt arbeid, blant annet gjennom den såkalte Husmor-dommen (Rt. 1975 s. 220). At en au pair, som utfører denne type arbeid, fortsatt ikke anses som en arbeidstaker etter norsk rett, bygger etter ombudets syn på utdaterte og stereotype oppfatninger om hva arbeid er. Et klart flertall av au pairer i Norge er kvinner. Ombudet mener derfor at det å unnta au pairer fra arbeidstakervernet, kan regnes som strukturell diskriminering av kvinner.⁴ Dette vil blant annet kunne være i strid med CEDAW artikkel 5 bokstav a, som Norge er bundet av.

For å sikre et likestilt og trygt arbeidsliv for alle arbeidstakere, og for å hindre strukturell diskriminering av kvinner, mener ombudet at dagens au pair-ordningen bør avvikles.

Samtidig ser ombudet at au pair-ordningen representerer en mulighet for mange til å reise til andre deler av verden og til å tjene penger. Vi mener derfor at departementet bør vurdere om utlendingsloven kan suppleres med regler

¹ Hun vil eksempelvis ikke nødvendigvis få lønn for utført arbeid, da lønnskravet blir reprobert, og vil også kunne miste oppholdstillatelsen, se for eksempel TOSLO-2016-13624.

² Se for eksempel: HR-2019-599-A og LG-2014-25124.

³ Se:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW/C/NOR/CO/9&Lang=En

⁴ Se også Aune, Helga, Løvdal, Lene: "Au pair-ordningens rettslige konstruksjon – sårbarhet i et arbeids- og strafferettslig perspektiv", I: Like rettigheter – ulike liv. Rettslig kompleksitet i kvinne-, barne- og innvandringsperspektiv, Anne Hellum, Julia Köhler-Olsen, 2014, s. 256, som har tilsvarende tilnærming.

som også åpner for arbeidsinnvandring for personer fra andre områder enn EØS-området, og som ønsker å utføre arbeid i arbeidstakers hjem i Norge. I så tilfelle vil reglene i arbeidsmiljøloven måtte gjelde, samt forskrift om arbeid i arbeidstakers hjem og hushold og ILO-konvensjon nr. 189. Ombudet mener at en slik endring vil bidra til å sikre arbeidstakere som utfører denne type arbeid, og som tidligere kunne fått opphold som au pair, en bedre rettslig beskyttelse og et tryggere opphold enn det de får i dag.

3. Oppsummering

Ombudet ser frem til å følge departementets videre arbeid, og står gjerne til disposisjon i arbeidet med oppfølgingen av høringsforslaget.

Vennlig hilsen

Bjørn Erik Thon
likestillings- og diskrimineringsombud

Ingeborg Aa. Fjeldstad
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent, og gyldig uten signatur.